

Działania szkół odpowiadające na wyzwania wynikające z potrzeb społecznych uczniów

Marta Jagura, Kamila Zaborowska

Wstęp

Sfera społeczna to jeden z wyróżnionych w Modelu Integracji Edukacyjnej obszarów, które są kluczowe dla sukcesu integracji edukacyjnej uczniów i uczennic – zarówno tych z doświadczeniem migracji, jak i polskich. W poniższym zestawieniu prezentujemy dobre praktyki, które odnoszą się do zaspokajania potrzeb społecznych dzieci i młodzieży. Działania opisywali dyrektorzy, nauczyciele, pedagodzy i psycholodzy podczas inicjatyw i projektów realizowanych przez CEO: webinarium, kursów hybrydowych „Jak odpowiadać na wyzwania szkoły z uczniami-migrantami?” i „Jak pomóc uczniom opanować stres?”, a także w ramach przeprowadzonych dla CEO badań, których wyniki zebrano w raporcie [„Szkola zróżnicowana kulturowo. Wyzwania i potrzeby związane z napływem uczniów z Ukrainy”](#).

Potrzeby społeczne

W Modelu Integracji Edukacyjnej zostało wskazanych kilka kluczowych potrzeb społecznych. Dotyczą one wszystkich uczniów, niektóre jednak w większym stopniu odnoszą się do sytuacji osób z doświadczeniem migracji i wojny. Potrzeby społeczne wymienione w modelu to

- potrzeba relacji z rówieśnikami z różnych grup narodowościowych;
- potrzeba przynależności do wspólnoty klasowej i szkolnej;
- potrzeba sprawczości;
- potrzeba adaptacji do funkcjonowania w środowisku zróżnicowanym kulturowo;
- potrzeba podtrzymania własnej tożsamości kulturowej i językowej;
- potrzeba zrozumienia polskiego kontekstu kulturowego, w tym polskiej kultury edukacyjnej

Wyzwania wynikające z potrzeb społecznych

- Częściowa dezintegracja zespołów klasowych i społeczności szkolnej wraz z ryzykiem segregacji uczniów w sferze interakcji pozaformalnych
- Różnorodność kulturowa uczniów w klasie i szkole oraz ryzyko dyskryminacji i konfliktów
- Znaczne zmniejszenie kontaktu ukraińskich uczniów z własną kulturą i językiem oraz przerwanie procesu socjalizacji
- Trudności społeczne ukraińskich uczniów wynikające z wymuszonej migracji i szoku kulturowego

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdzilo się w praktyce?
Raport „Szkoła zróżnicowana kulturowo. Wyzwania i potrzeby związane z napływem uczniów z Ukrainy”	Przykłady działań realizowanych/rekomendowanych przez prelegentów webinarów, kursów internetowych dla nauczycieli, raportów, itd.
Empatia, otwartość i zaangażowanie całej społeczności szkoły (dyrekcji, nauczycieli, uczniów i uczennic, rodziców) w przygotowanie przyjaznej przestrzeni dla rodzin uchodźczych	<ul style="list-style-type: none"> • Oznaczenie pomieszczeń szkolnych w dwóch językach • Przygotowanie słowniczków przydatnych wszystkim uczniom, nauczycielom i rodzicom (polskim i ukraińskim) • Wspólna organizacja akcji pomocowych (zakup wyprawek szkolnych, podręczników do nauki języka polskiego, strojów na WF itd.) • Organizacja na terenie szkoły miejsca do spotkań poza salami lekcyjnymi (np. stół z krzesłami na korytarzu, gdzie można pograć, porozmawiać, wspólnie przygotować się do lekcji czy odrobić pracę domową)

→ Wypowiedź praktyka:

„Doświadczenie pracy w mojej szkole pokazuje, że osoby innych kultur i narodowości są widoczne. Staramy się je poznać, nie oceniać ich. Uczniowie i uczennice z Ukrainy mogą czuć się wzmocnione z racji dobrze zorganizowanych lekcji języka polskiego jako obcego. Oprócz tego w całej szkole są porozwieszane na ścianach ukraińsko-polskie i polsko-ukraińskie słowniczki podstawowych zwrotów; widnieją również flagi ukraińskie obok polskich. Badamy materialne potrzeby podopiecznych (emocjonalne również)”.

Nauczycielka w Szkole Podstawowej

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdzilo się w praktyce?
Opracowanie i wdrożenie w szkole procedury przyjmowania ucznia cudzoziemskiego do klasy	<ul style="list-style-type: none"> • Indywidualne rozmowy każdej z rodzin z dyrekcją i kadrami pedagogiczno-psychologiczną • Przygotowanie formularzy zapisu dziecka w języku ukraińskim • Przygotowanie kart wstępnej diagnozy psychologiczno-pedagogicznej • Powołanie zespołu ds. cudzoziemców • Powołanie zespołu rodziców ds. nowych uczniów • Powołanie wolontariatu uczniowskiego na potrzeby pomocy koleżeńskiej

Spotkania z rodzicami

spotkanie inauguracyjne dla ukraińskich rodziców i uczniów przed rozpoczęciem nauki (nawiązanie relacji, poznanie szkoły i zasad) oraz powtórne spotkanie po kilku tygodniach (informacja zwrotna, ewaluacja poziomu satysfakcji i adekwatności działań do potrzeb).

Wprowadzenie do szkoły. Wsparcie dorosłego pomocnika

osoba ukraińskojęzyczna do kontaktu i wsparcia w szkole (dostępna, zaangażowana w różne kwestie). Bardziej przystępna formuła wsparcia psychologiczno-pedagogicznego niż tradycyjna. Uczeń otrzymywał przejrzyste informacje na temat zasad kontaktu z tą osobą i jej dostępności.

Przywitanie

po zakwalifikowaniu do szkoły uczeń i rodzice odbywali spotkanie powitalne z dyrektorem, a następnie byli witani przez wychowawcę, który prowadził ucznia do klasy i zapoznawał z nowymi kolegami.

Spotkanie z konsultantem

konsultacje dla rodziców i uczniów w zakresie ścieżki edukacyjnej młodych ludzi na etapie rekrutacji prowadzone przez nauczycielkę z ukraiń, która zna potrzeby i obawy osób z tego kraju.

Rozmówki polsko-ukraińskie

każdy uczeń polski i ukraiński dostał opracowany przez nauczycieli zestaw podstawowych zwrotów w dwóch językach.

Program „buddy” 1:1

wsparcie uczniów ukraińskich przez polskich kolegów – wymiana informacji o różnicach i podobieństwach kulturowych. Nie we wszystkich szkołach pomysł się sprawdził – warto udoskonalić tę koncepcję o przygotowanie młodzieży i regularną superwizję w programie.

Minikurs ukraińskiego

cała rada pedagogiczna wzięła udział w webinarium – minikursie online podstaw ukraińskiego.

[Raport „Szkoła zróżnicowana kulturowo. Wyzwania i potrzeby związane z napływem uczniów z Ukrainy”](#)

Wypowiedzi praktyków:

„Z każdym uczniem, rodzicem pan dyrektor prowadził rozmowę [...], żeby [pokazać], że uczeń jest ważny. Potem był telefon z sekretariatu, że będzie uczeń nowy i tego dnia przychodziliśmy wcześniej, żeby przywitać ucznia, wprowadzić do sali. [...] to był taki tańcuch od dyrektora po woźne”.

Nauczyciel – wypowiedź w ramach badania „Szkoła zróżnicowana kulturowo”

Szedł sygnał do biblioteki szkolnej, że jest potrzeba kompletu podręczników. Od wychowawcy zależał sposób wprowadzenia nowego ucznia do klasy. Ważne było, że nowe dziecko znało już 1–2 osoby z klasy, pamiętało ich imiona i w razie potrzeby mogło o coś zapytać.

(IDI psych), raport

Działania zespołu ds. cudzoziemców

„Taki zespół został stworzony na początku roku szkolnego, ponieważ w szkole było około pięćdziesięciorga uczniów obcokrajowców. Na dzień dzisiejszy jest ich już ponad sto. Był stworzony taki zespół, który chciał pomóc tym dzieciom odnaleźć się w tej szkole. Zaplanowane zostało kilka działań w tym kierunku, np. jedno z działań to była ankieta, którą wypełniał rodzic czy opiekun, dzięki której dostawaliśmy na początku najważniejsze informacje o tych dzieciach – co dziecko lubi, co je interesuje, w jakich językach rozmawia, na jakie zajęcia lekcyjne wcześniej chodziło. Taka podstawowa informacja wpływała do nas i było nam łatwiej znaleźć dzieciom pomoc [...]. Dziewczyny bardzo chcą tańczyć – szukaliśmy dla nich zajęć tanecznych gdzieś w pobliżu. To wszystko było zaplanowane przez naszą grupę roboczą. [...] Nauczyciele przedmiotowi też wymyślali różne formy zajęć na swoich lekcjach, żeby ułatwić dzieciom zapoznanie się z językiem i ze szkołą”.

Nauczycielka wychowania fizycznego, wychowawczyni klasy przygotowawczej w szkole podstawowej

Szkoła z dużym doświadczeniem w pracy z uczniem cudzoziemskim i dużą liczbą uczniów z Ukrainy

Praktykowane rozwiązania: rozwiązanie systemowe

- Wypracowany schemat procesu i narzędzi
- Podział zadań między nauczycieli; zespół nauczycielski, a nie pojedynczy nauczyciele są odpowiedzialni za zadanie

Proces rozpoczynał się od spotkania rodziców i ucznia z dyrektorem szkoły. W trakcie spotkania lub bezpośrednio po nim wypełniano arkusz diagnostyczny przygotowany przez specjalistów ze szkoły. Narzędzie to dawało wgląd w potrzeby i kompetencje ucznia, w tym w zakresie posługiwania się językiem polskim. Wyniki diagnozy przekazywano wychowawcy klasy, do której miał trafić nowo przybyły uczeń. Wstępna diagnoza była też podstawą do przypisania uczniowi zajęć wyrównawczych lub spotkań z psychologiem. Równolegle prowadzono działania zabezpieczające ucznia od strony materialnej: dzięki zebranych w społeczności szkolnej środkom przygotowano wyprawkę (plecak, akcesoria i strój na WF) oraz podręczniki. Te zadania były podzielone między nauczycieli, by uniknąć nadmiernego obciążenia jednej osoby. W klasie uczeń znajdował się pod opieką ochotnika-rówieśnika, który niezależnie od wsparcia dorosłych miał mu ułatwić aklimatyzację w pierwszym okresie.

- Rozmowa z dyrektorem
- Wypełnienie arkusza diagnostycznego
- W miarę potrzeb zajęcia wyrównawcze i konsultacje z psychologiem
- Zaopatrzenie w podręczniki i wyprawkę szkolną
- Przypisanie opiekuna – rówieśnika z klasy

Szedł sygnał do biblioteki szkolnej, że jest potrzeba kompletu podręczników. Od wychowawcy zależał sposób wprowadzenia nowego ucznia do klasy. Ważne było, że nowe dziecko znało już 1-2 osoby z klasy, pamiętało ich imiona i w razie potrzeby mogło o coś zapytać.

(IDI psych)

Wychowawca miał obowiązek poinformować klasę i innych nauczycieli uczących klasę o przyjeździe nowego ucznia. A także – przez dziennik elektroniczny – rodziców.

Raport „Szkoła zróżnicowana kulturowo. Wyzwania i potrzeby związane z napływem uczniów z Ukrainy”

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdzilo się w praktyce?
Praca w mieszanych grupach na lekcjach	<ul style="list-style-type: none">• Dołączanie nowych uczniów do klas, w których już wcześniej uczyły się osoby obcojęzyczne• Rotacyjne zmiany par w ławkach szkolnych podczas lekcji lub ustawienie ławek w podkowę• Rozmawianie z uczniami, którzy uczą się języka polskiego (nawet krótka wymiana zdań, niekoniecznie na temat lekcji: „Jak się masz? Jak się czujesz? Czy potrzebujesz pomocy?” – aby uniknąć milczenia i obaw przed komunikacją w języku obcym)

→ **Wypowiedź praktyka:**

„Spotykam się z uczniami dwa razy w tygodniu. W poniedziałek uczniowie wyjmują jedną rzecz z plecaka i kładą na moim biurku. Ja wybieram po dwie rzeczy i proszę ich właścicieli, aby w tym tygodniu siedzieli na moich lekcjach razem. W ten sposób w ciągu roku każdy siedzi z każdym przynajmniej przez dwa-trzy tygodnie. To powoduje, że uczniowie mogą ze sobą współpracować i poznawać się. Ma to duże znaczenie w integracji klasy oraz jest profilaktyką przeciwdziałania przemocy rówieśniczej. Planuję zajęcia tak, aby na każdej lekcji mogli ze sobą porozmawiać i wykonać wspólnie jakieś zadanie. Stosuję też rutynę pomyśl – znajdź parę – podziel się”.

Nauczycielka

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdzilo się w praktyce?
Wspólne wyjścia uczniów po lekcjach (do kina, na spacer, zwiedzanie okolicy)	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie oddolnych inicjatyw, zwłaszcza przedstawianych przez uczniów (zorganizowanie giełdy pomysłów na integrację poza szkołą) • Organizacja zadań edukacyjnych (prac domowych) sprzyjających pracy w grupie po lekcjach
Kilkudniowe wyjazdy integracyjne – wspólne spędzanie czasu, zaplanowane działania integracyjne (np. Warsztaty)	<ul style="list-style-type: none"> • Nawiązanie współpracy z samorządem, społecznością lokalną, rodzicami lub lokalnym biznesem – pomoc w finansowaniu wyjazdów • Na początku pobytu wykorzystanie możliwości darmowych przejazdów dla dzieci i młodzieży z Ukrainy

➔ **Wypowiedź praktyka:**

„[...] żeby taka wielka integracja była, to tu w liceum nie ma. Ale jak pojechali na obóz, to [...] jeden człowiek z Polski, jeden ze strony ukraińskiej i wszystkie te gry, i wszyscy razem, i śpiewali razem, i tańczyli razem. To była integracja. A tak na uczeniu to nie bardzo, co ta przerwa 10 minut, jaka integracja”.

Wychowawca – wypowiedź w ramach badania „Szkoła zróżnicowana kulturowo”

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdzilo się w praktyce?
Zapewnienie udziału w zajęciach pozalekcyjnych (zwłaszcza sportowych i artystycznych)	<ul style="list-style-type: none"> • Szczególny nacisk na zajęcia sportowe i artystyczne wymagające minimalnej komunikacji werbalnej • Organizowanie wydarzeń o charakterze narodowym (konkursy piosenki, recytatorskie, taneczne)

„Uczniowie z Ukrainy w naszej szkole są włączani do życia szkoły na różnych płaszczyznach – przede wszystkim mogą uprawiać sport – jest to szkoła sportowa. Mogą być w ten sposób częścią drużyny, a to w szkole sportowej dla dzieci jest chyba najważniejsze. Chłopcy żyją piłką nożną, a dziewczyny piłką ręczną. Organizacja zajęć z języka polskiego niestety nie daje wszystkim równych szans. Mój wychowanek (ósmoklasista) uczeń na te zajęcia z młodszymi dziećmi. Treści i język prezentowany nie jest adekwatny do jego potrzeb. On potrzebuje zrozumieć pojęcia i materiał klasy 8. Język mu na to nie pozwala, co go frustruje i demotywuje. Jest ambitny. Widzę, że w Ukrainie był bardzo dobrym uczniem. W Polsce, z uwagi na barierę językową, nie potrafi”.

Nauczycielka

Wspólny wf

uczniowie z oddziału przygotowawczego mają wspólne lekcje wf i plastyki z dziećmi z klas polskich.

Poza szkołą

kontakty poza szkołą zachodzą głównie w obrębie społeczności ukraińskiej, z nielicznymi wyjątkami (szczególnie jeśli rodzina uczniów polskich gościła uchodźców z Ukrainy). Czynnikiem niesprzyjającym nawiązywaniu relacji poza szkołą było obciążenie czasowe uczniów ukraińskich, wynikające z równoległego kontynuowania edukacji w Ukrainie, czy poczucie dyskomfortu na myśl o wizycie w domu kolegów (skrepowanie, dystans). Zdecydowanie trudniej o kontakty pozaszkolne na poziomie szkoły średniej – tam uczniowie ukraińscy tworzą swoje grupki, czemu sprzyja funkcjonowanie klas przygotowawczych. Kontaktom pozaszkolnym sprzyjały kompetencje interpersonalne i lokalizacja szkoły – w mniejszych miejscowościach łatwiej było o spotkania uczniów po lekcjach.

Szachy w bibliotece

zespół biblioteki zaprosił klasę przygotowawczą do pomocy w transliteracji i wprowadzeniu do księgozbioru szkolnego pozycji ukraińskich. Dzięki temu uczniowie zapoznali się z biblioteką i teraz korzystają chętnie z jej przestrzeni wspólnie z młodzieżą polską, grając w szachy i inne gry w czasie wolnym.

„Koledzy zapraszali mnie do domu, ale odmówiłem. To byłoby takie jakies... krępujące”.

Uczeń z Ukrainy – wypowiedź w ramach badania „Szkoła zróżnicowana kulturowo”

„Spotykamy się z dziećmi po szkole. Na rowerach, w domu się odwiedzamy. Zapraszają mnie na noc”.

Uczeń z Ukrainy – wypowiedź w ramach badania „Szkoła zróżnicowana kulturowo”

Wolontariat i projekty społeczne

„z Ukrainy, z Czeczenii miałam dzieci u mnie w klasie, z Gruzji. Ja uważam, że oni się bardzo dobrze adaptują, i myślę, że oni lepiej się sprawdzają, nie ucząc się na lekcjach, tylko w działaniach społecznych. Oni są bardzo kreatywni, twórczy, pomocni. Mi się nie zdarzyło, żebym ja poprosiła kogoś z kraju innego niż Polska i żebym spotkała się z odmową”.

Pedagog – wypowiedź w ramach badania „Szkoła zróżnicowana kulturowo”

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdziło się w praktyce?
Włączanie uczniów uchodźczych w aktywności od dawna wpisane w szkolne zwyczaje	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne prowadzenie radiowęzła – z audycjami/muzyką ukraińską • Utworzenie w gazetce szkolnej nowego działu poświęconego wielokulturowości, kulturze krajów pochodzenia nowych uczniów oraz szkolnictwu w innych krajach na świecie • Udział w corocznym festiwalu talentów • Zaangażowanie w pomoc schroniskom

→ **Wypowiedzi praktyków:**

„Postawienie na relacje pokazało nauczycielom, że właśnie nie tylko ten wynik egzaminu i to, jaką to my jesteśmy superszkołą z takimi wynikami, jest najważniejsze, tylko właśnie to, jak my się umiemy odnaleźć w tych relacjach, w tych działaniach integracyjnych. Na przykład Tydzień Integracji na początku września – nie uczyliśmy od pierwszego września, tylko cały tydzień mieliśmy działania integracyjne, takie nie tylko związane oczywiście dziećmi ukraińskimi, ale w ogóle w klasach, bo stwierdziliśmy, że jednak [...] nauczyciele nie znają dzieci, nie wiedzą o ich zdolnościach, o ich zainteresowaniach, bo ciągle biegniemy. Biegniemy, żeby tylko egzaminy dobrze pozdawać i mieć jakieś wyniki”.

Dyrektorka w szkole podstawowej

„W szkole można rozpocząć od zajęć integracyjnych – nie tylko nowej uczennicy to pomoże, ale i całej klasie w ponownym poznaniu i zintegrowaniu, pokazaniu różnorodności. Można wskazać osoby w klasie, które będą się opiekować uczniem/uczennicą – brat/siostra bliźniak. Można również zaangażować w takie działania szkoły jak np. wolontariat, gdzie uczniowie wspólnie działają na rzecz kogoś – gdzie wspólny cel angażuje i łączy, i pozwala też zapomnieć o swoich trudnościach. My teraz organizujemy apel z okazji konkursu dotyczącego twórczości Jana Twardowskiego i wiersze będą i w języku polskim, i ukraińskim, wraz z muzyką. Podobny pomysł mamy na święta – chcemy zaangażować i rodziców, i uczniów i nasze zwyczaje połączyć z ukraińskimi. Znaleźliśmy również translator, z którego korzystają i nauczyciele, i uczniowie w trudnych zadaniach, nauczyciele też przy pierwszych sprawdzianach i kartkówkach tłumaczyli polecenia na język ukraiński”.

Nauczycielka w technikum

„Aby wspomóc naszych uczniów przybyłych z Ukrainy, opracowaliśmy innowację programową realizowaną przez wychowawcę wraz z nauczycielem współorganizującym kształcenie w klasie 8 na zajęciach z wychowawcą. Uczniowie z Polski oraz uczniowie z Ukrainy przygotowują i prezentują w wybrany przez siebie sposób informacje na temat tych samych tematów, np. uczniowie w ukraińskiej i polskiej szkole z okazji 11 listopada – święta narodowe i sposób ich obchodzenia w obu krajach. W bieżącym tygodniu będą przedstawione tradycje noworoczne. Uczennice z Ukrainy bardzo aktywnie włączyły się w pracę Szkolnego Koła Wolontariatu, angażując się w kolejne zadania podejmowane przez naszych wolontariuszy, np. przygotowywanie życzeń dla nauczycieli i obsługi szkoły z okazji Dnia Edukacji Narodowej”.

Nauczycielka w szkole podstawowej

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdziło się w praktyce?
Wspieranie wszelkich oddolnych, spontanicznych inicjatyw i spotkań	<ul style="list-style-type: none">Zapraszanie uczniów z Ukrainy do prezentacji swojej kultury, literatury, sportu, systemu szkolnictwa

→ **Wypowiedzi praktyków:**

„Zorganizowaliśmy Dzień Talentów – występy młodzieży z Ukrainy, konkurs piosenki obcojęzycznej, zaangażowaliśmy do pracy w samorządzie uczniowskim, wspólne spotkania świąteczne w klasach, Wigilia szkolna z zaproszonymi rodzicami dzieci z Ukrainy – kolędy po polsku i ukraińsku; praca w szkolnym wolontariacie”.

Nauczycielka w zespole szkół gastronomicznych

<p>Rozmowa o codzienności nauczycielka od plastyki zachęcała dzieci z Ukrainy, żeby zrobiły o sobie prezentacje. Kiedy uczennica z Ukrainy opowiedziała, że pochodzi z miasteczka, w którym jest elektrownia, wzbudziła duże zainteresowanie polskich dzieci. Toczyła się dyskusja o codziennym życiu w Ukrainie.</p> <p>Ukraińscy celebryci na szkolnym korytarzu na korytarzu szkolnym wiszą plakaty z informacjami o Ukrainie, w prostej, nieprzegadanej formie – nie tylko fakty historyczne, ale też np. współcześni znani ludzie. Jest też tablica ze słowniczkiem podstawowych zwrotów ukraińsko-polskich.</p> <p>Wyzwanie: pozwolić polskim uczniom zrozumieć młodzież ukraińska wykonywała piosenki w swoim języku na szkolnym konkursie talentów, kilka osób przyszło w tradycyjnych koszulach w dzień wyszywanki, ale polska młodzież nie wiedziała dlaczego. Nie stworzono przestrzeni do rozmowy o specyfice kulturowej.</p> <p><u>Raport „Szkoła zróżnicowana kulturowo. Wyzwania i potrzeby związane z napływem uczniów z Ukrainy”.</u></p>

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdziło się w praktyce?
Pokoleniowe odcięcie od historycznych różnic i konfliktów między Polską a Ukrainą	<ul style="list-style-type: none"> • Wspólne wydawanie gazetki klasowej/szkolnej z działem obcojęzycznym • Konkurs na współczesny dziennik/pamiętnik • Przeprowadzanie wywiadów z nowymi uczniami i nauczycielami – z pomocą asystenta międzykulturowego

→ **Wypowiedzi praktyków:**

„W starszych klasach umówiliśmy się, że w poniedziałki będziemy mieć czas, kiedy minutą ciszy uczymy ofiary wojny, a ponieważ jesteśmy wielokulturowi – czyli są Rosjanie, Ukraińcy i Białorusini – to nie mówimy, po której stronie są te ofiary. Oddajemy im cześć, mówiąc, że wojna jest straszna po wszystkich stronach [...]”

Dyrektorka w zespole szkół ogólnokształcących

„To nie jest sytuacja, która jest dla nas nowa, bowiem do początku inwazji Rosji na Ukrainę w naszej szkole uczyło się ponad pięćdziesiąt osób z różnych krajów: z Białorusi, Rosji i Ukrainy, więc sądzę, że nasze grono pedagogiczne, które zresztą też jest wielokulturowe – mamy sporo osób z doświadczeniem migracji, mamy osoby, które kiedyś pracowały, mieszkały w Szwecji, Anglii, Ukrainie, więc być może pewne decyzje czy pewne wprowadzone zmiany nie były dla nas takie trudne. Wymagały może krótszego okresu. Co czwarty uczeń w naszej szkole obecnie jest uczniem z zagranicy. Jest taki dowcip znaleziony w internecie, gdzie ojciec dziecka, które wróciło ze szkoły, pyta: »Powiedz, proszę, czy w twojej klasie są Ukraińcy, Białorusini, Rosjanie?«. A dziecko patrzy ojcu w oczy i mówi: »Nie, tato, w mojej klasie są tylko dzieci«. Chciałabym powiedzieć, że w naszej szkole traktujemy wszystkich swoich uczniów jako swoje dzieci. Sądzę, że to jest ogromna szansa dla polskich szkół i dla naszych uczniów. Wielokulturowość jest rzeczą, z której później będziemy dumni”

Wicedyrektorka w szkole podstawowej

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdziło się w praktyce?
Wzmocnienie integracji w klasie w nowym kształcie po dołączeniu nowych uczniów	<ul style="list-style-type: none"> • Docenienie wartości relacji i wszelkich aktywności integrujących społeczności klasy i szkoły

→ Wypowiedzi praktyków:

„W mojej klasie grupa uczniów objętych migracją jest bardzo liczna – osiem osób. Intuicyjnie włączyłam ich we wszystkie działania klasy, a oni chętnie na nie odpowiadają. Dołączyli do drzewka urodzin, gdzie każdy uczeń samodzielnie tworzy swoją rękę, do której dołączone jest imię oraz data urodzenia. Uczniowie zostali włączeni do organizowania uroczystości szkolnych. Sami bardzo chętnie włączyli się do składania życzeń nauczycielom z okazji Dnia Edukacji Narodowej. Życzenia były składane w mieszanych parach lub trójkach. Bardzo dużo rozmawiam z całą klasą na temat wzajemnych relacji, stwarzam sytuacje, które pomagają być razem (tydzień temu mieliśmy pierwszą w tym roku szkolnym nockę, podczas której uczniowie uczestniczyli w zajęciach oraz przygotowywali dla siebie posiłki). Z wielką uważnością wsłuchuję się w ich potrzeby i reaguję na nie. Wyzwaniem jest dla mnie stworzenie zespołu klasowego, w którym każdy będzie kierował się życzliwością, wsparciem i zrozumieniem. Będzie potrafił reagować na sytuacje trudne. Czuję się szczęśliwą, że mam tak dobry i mądry zespół klasowy i pomimo tego, że jesteśmy jedną z najliczniejszych klas w szkole, to jest mi z nimi bardzo dobrze”.

Nauczycielka w szkole podstawowej

„Widoczność: przygotowaliśmy gazetkę i ministowniki polsko-ukraińskie i ukraińsko-polskie, tabliczki na drzwiach w szkole w języku ukraińskim, pakiety powitalne dla uczniów z Ukrainy, lekcje o historii, geografii, kulturze Ukrainy. Włączanie: przygotowanie wielokulturowego i wielowyznaniowego kalendarza świąt, udział we wspólnych wycieczkach i warsztatach, zorganizowanie specjalnej lekcji języka polskiego po ukraińsku; pomoc, opieka i stały kontakt z rówieśnikami, przygotowanie paczek świątecznych, zadbanie o podręczniki szkolne. Współpraca: pomoc koleżeńska z matematyki prowadzona przez uczniów z Ukrainy dla polskich kolegów z klasy, wspólne odrabianie lekcji, przygotowywanie prezentacji, ustalanie planu wycieczki, kalendarza pracy klasy”.

Nauczycielka w liceum ogólnokształcącym

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdziło się w praktyce?
Mieszkanie z polskimi rodzinami i kontakty z nimi	<ul style="list-style-type: none"> Przygotowanie rodzin przyjmujących na spotkanie z rodzinami uchodźczymi

→ Wypowiedzi praktyków:

„Podzieliłiśmy czas na tych, którzy potrzebują, a więc Ukraińców, którzy przyjeżdżają do nas do szkoły [...]. Drugą część czasu poświęcamy tym, którzy chcą pomóc. Stworzyliśmy zespół wśród nauczycieli – tych, którzy zajmują się naszymi uczniami, którzy bardzo chętnie poszli do różnych aktywności wolontaryjnych – nauczycieli, którzy koordynują przyjmowanie dzieci z Ukrainy; tych, którzy rozmawiają z rodzicami; tych, którzy pomagają w realizacji potrzeb materialnych”.

Dyrektorka w zespole szkół ogólnokształcących

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdziło się w praktyce?
Rozmowy na temat wojny i wyzwań, jakie ze sobą niesie	<ul style="list-style-type: none"> Przygotowanie nauczycieli i uczniów do rozmów na temat sytuacji w Ukrainie oraz przekazów medialnych Rozmowa na temat stereotypów i uprzedzeń dotyczących relacji polsko-ukraińskich w perspektywie historycznej

→ Wypowiedzi praktyków:

„W Gdańsku myślimy o wszystkich naszych uczniach – Polakach, Ukraińcach, ale także w szkołach mamy Białorusinów i Rosjan, Czeczenów [...], dlatego rozmawiamy wewnątrz w szkole [...], przeprowadzamy z uczniami lekcje wychowawcze, tłumaczymy, jak można i należy odbierać te przekazy medialne, które do dzieci trafiają. Rozmawiamy z najmłodszymi i najstarszymi o wojnie. Ale też jako szkoła przygotowujemy się na przyjęcie naszych gości, którzy staną się jednymi z nas. To jest bardzo ważny proces, aby skupiać się nie tylko na tych, którzy do nas jadą, ale także na tych, którzy mają ich przyjąć i ugościć”.

Dyrektorka w zespole szkół ogólnokształcących

„Zrobiliśmy szkolenie dla nauczycieli na temat stereotypów dotyczących osób z Ukrainy. Takich stereotypów wiele do nas dotarło wraz z tym obliczem wojny. Musieliśmy sobie sami z tym poradzić. Nauczyciele próbowali się dowiedzieć, dlaczego dzieci tak mówią, zadają takie pytania, więc sami staraliśmy się doszkolić, jak to jest z tymi stereotypami, żeby mieć pojęcie, jak uczeń taką uwagę zrobi, to jak zareagować”

Dyrektorka w szkole podstawowej

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdziło się w praktyce?
Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami, które również zapewniają pomoc uchodźcom	<ul style="list-style-type: none">Szkoła jako ważne, ale nie jedyne miejsce integracji (warto wskazywać na możliwość uzyskania pomocy również w innych ośrodkach: OPS-ach, bibliotekach, domach kultury)

→ **Wypowiedź praktyka:**

„Widoczność: realizujemy projekty o wielokulturowości (wspólnie m.in. ze Związkiem Tatarów Rzeczypospolitej Polskiej, UTW), inicjujemy i bierzemy udział w programach i akcjach (np. zbiórkach artykułów i żywności, Razem dla Ukrainy). Wzmocnienie: stały kontakt uczniów i ich rodziców z wychowawcą, poszukiwanie razem wsparcia i pomocy w różnych instytucjach (m.in. PCK, Caritas, Eleos, OPS, SFL)”

Nauczycielka w liceum ogólnokształcącym

<p>Efektywna praktyka wdrożona we współpracy z ngo asystenci dzieci ukraińskich – pomoc finansowana przez amerykańską fundację za pośrednictwem polskiego ngo. Asystenci, a właściwie wyłącznie asystentki, są zatrudniane w szkołach w całym mieście i zarządzane z poziomu miejskiego wydziału oświaty.</p> <p>Darowizny dla oddziału przygotowawczego dzięki szeroko zakrojonej obecności w mediach (społecznościowych i tradycyjnych) oraz networkin-gowi szkoła pozyskała w formie darowizn środki na funkcjonowanie oddziału przygotowawczego.</p>
--

Rekomendacje wynikające z raportu CEO	Co sprawdzilo się w praktyce?
Współpraca z organem prowadzącym, urzędem miasta/gminy, innymi szkołami	<ul style="list-style-type: none"> • ??????????

→ **Wypowiedź praktyka:**

„Urząd miasta zorganizował spotkanie z dyrektorem szkoły, która od wielu lat przyjmuje dzieci z Ukrainy, i to było nasze główne gdyńskie centrum informacji. I można było popytać konkretnie, jak to się odbywa, jak to jest z klasami przygotowawczymi. U mnie w szkole [...] uczniowie z Ukrainy są po prostu przydzielani do klas. Nie ma oddziałów przygotowawczych”.

Wicedyrektorka w zespole szkół

Tekst powstał w partnerstwie z Norwegian Refugee Council.